

DESACRALIZAREA NUMELOR UNOR ARTIȘTI PRIN ATRIBUIREA DE PSEUDONIME

MĂDĂLINA FLORINA POP
Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca,
Centrul Universitar Nord Baia Mare, România

Desacralisation of artists' names through the adoption of pseudonyms

Abstract: This article analyses the choice of stage names by artists from an interdisciplinary perspective, combining anthroponymic, sociolinguistic and psycholinguistic research methods. Only a few singers choose a pseudonym in connection with their Christian name, which leads to the idea that they hide behind unconventional onomastic forms. This study focuses on the role of pseudonyms, which have an effect upon the traditional system of onomastics. The impact of globalization upon the act of naming artists allows for a cross-cultural approach. The choice of pseudonyms by artists implies certain motivations. The extension of pseudonym use not only in public space, but also in private determines the loss of the identity conferred by one's Christian name.

Keywords: desacralisation, pseudonym, interdisciplinary, cross-cultural.

1. Considerații introductive

Prezenta lucrare își propune să identifice motivațiile antroponimice care determină schimbarea numelor prin recurgerea la pseudonime. Prin însăși natura ei, onomastica, ramură a lingvisticii, este atât de puternic ancorată în sistemul relațiilor interumane, încât cercetările de antroponimie reclamă tot mai mult investigații cu caracter interdisciplinar. Din acest punct de vedere, studiul de față își propune să evidențieze o serie de pseudonime ale unor artiști de muzică ușoară din spațiul public românesc.

Suportul teoretic îl constituie cadrul onomasticii, apelând la preceptele psiholingvisticii și sociolingvisticii, evidențiindu-se totodată mecanismele cognitive și afective care influențează utilizarea pseudonimelor. Corpusul este constituit din termenii preluați de pe Internet (diverse site-uri și bloguri).

2. Considerații teoretice

Pornind de la premisa că pseudonimele reprezintă numele de scenă ales în mod voluntar de către artist prin intermediul căruia el există în spațiul public românesc. Acest fel de numire¹ individuală îi permite individului să atingă o anumită notorietate.

¹ „Actul numirii nu este un act de simplă repetare a unor evenimente onomastice anterioare,

Utilizarea acestora de către artiști s-a dezvoltat considerabil în ultimii ani, justificarea pentru această formă de identificare fiind păstrarea anonimatului: „ele [pseudonimele] sunt rezultatul unei atitudini *deliberate* a vorbitorului, aceea de a se ascunde în spatele anonimatului. Așadar pseudonimele sunt produse ale actului de autoatribuire nominală” (Felecan D. 2013a: 760).

Recurgerea la pseudonime este justificată prin voința de a disimula identitatea reală, de a nu apărea în public sub numele adevărat (*nomen verum*), ci mai degrabă cu un nume care servește ca mască (*numen falsum*), sub care individul își poate exercita activitatea de artist: « la prise d'un nomen falsum est corrélée à l'idée de se cacher, de montrer à ses congénères une identité construite sur la falsification » (Martin 2012: 57). În acord cu Laugaa (1986: 51), « qui nomen limentitus, vere premit nomen suum », astfel spus « celui qui forge un nomen menteur, en vérité supprime son nom ».

Marcate prin inscripție subiectivă, pseudonimele utilizate în spațiul public românesc sunt rezultatul unei necesități a artistului de a se integra în comunitatea mass-media. Dincolo de caracterul lor subiectiv, pseudonimele contribuie la structurarea socială prin evidențierea valorizării sau stigmatizării sociale subliniind normele, precum și modele în ceea ce privește practica lor de numire.

3. Actul (auto)numirii și însemnarea prin pseudonime

Numele de botez, dobândit în cadrul unui act de botez² și considerat un act sacru³, este realizat în conformitate cu Daiana Felecan (2013b: 309), „într-un cadru instituțional, validat la nivelul macrosocietății: adică prin satisfacerea eventual a componente religioase (botezul) și a componente sociale, intracomunitare (consemnarea

ci o acțiune cu caracter novator, creator (rezultat al conlucrării dintre agenții numirii, nume, context și persoana care primește numele)” (Felecan O. 2011b: 59).

Pentru a desemna un individ, se recurge la actul declarativ de numire, în care, „printr-o secvență lingvistică (*componenta locuționară*), vorbitorul intenționează – folosindu-se de un verb performativ (*componenta ilocuționară*) – să transpună în limbaj o realitate extralingvistică, acționând asupra sistemului de cunoștințe ale interlocutorului (*componenta perlocuționară*)” (Felecan D. 2012: 1044).

„A da nume unei persoane implică o primă etapă a numirii, treapta *clasificatoare*, să-i spunem, individului fiindu-i recunoscută calitatea de obiect al numirii: faptul de-a-fi-om. Deci întâia etapă spre numire încadrează obiectul de numit în genul proximal (uman). Acest prim proces denominativ – nediferențiator la nivel individual – are loc, în taxonomia coșeriană, la *nivelul universal al limbajului*, acolo unde lucrurile se cheamă într-un fel și nu altfel, iar locutorii le cunosc intuitiv și le acceptă denumirea printr-o convenție general împărtășită [...] Numirea se suprapune aici peste *desemnare*, iar concordanța dintre lingvistic și extralingvistic se evaluează în termeni de *congruență*” (Felecan D. 2013a: 761).

² « Événement du monde dont la connaissance est présupposée par l'usage de tout Npr » (Gary-Prieur 2009).

³ „Sacral apare astfel ca o categorie a sensibilității. La drept vorbind, este categoria pe care se reazămă atitudinea religioasă aceea care-i dă caracterul specific, care-i impune credinciosului un sentiment de respect aparte, care-i imunizează credința împotriva spiritului de examen, o sustrage discuției, o plasează în afara rațiunii și dincolo de ea” (Caillois 2006: 20).

numelui în Registrul Stării Civile). Ca urmare a îndeplinirii acestor două ritualuri oficiale (unul sacru, dar facultativ, în funcție de cutumele religiei la care aderă individul), celălalt profan, însă obligatoriu în vederea asigurării unei recunoașteri interindividuale și civile⁴.

În rândul artiștilor, rare sunt cazurile în care aceștia se identifică⁴ cu numele de botez, alegând de cele mai multe ori înlocuirea acestora cu pseudonimele. Potrivit lui Dauzat (1944: 213), « le pseudonyme est d'une essence bien différente de tous les noms [...] tous reçus par l'individu de l'extérieur, à sa naissance ou au cours de sa vie, donnés par ses parents ou ses parrains (prénoms), transmis par héritage (nom de famille) ou imposés par la voix publique (surnoms) ». Această explozie de forme pseudonimice, folosite în mod curent în locul numelui de botez „stocat” în acte, se poate explica prin următoarele cauze: în primul rând ele conferă numelui de botez al artistului o coloratură afectivă; în al doilea rând, spre a evita confuziile de nume cu un alt artist, știută fiind marea putere de circulație a unor nume de botez de la o generație la alta, se recurge la utilizarea unui nume de scenă⁵, obținându-se astfel o posibilitate sporită de identificare. Numele *Andrei*, de exemplu, considerat sacru⁶, denumind mai multe persoane, dovedește că există mai mulți referenți și din acest motiv unii artiști au decis că apariția lor pe scena media românească să se facă prin intermediul unui pseudonim: *Randi*, *DJ Dox*, *Smiley*. De asemenea, cu scopul obținerii unei identități mascate și pentru evitarea confuziei, numele *Ana* a fost înlocuit cu un pseudonim: *Ruby*, *Anyia*.

Prin (auto)numire artistul încearcă să-și schimbe identitatea o dată cu intrarea sa în spațiul public românesc. În acord cu Daiana Felecan (2012: 1045), „(auto)numirea prin antroponime neconvenționale este un act de limbaj subversiv, o deviere de la numirea reală, menită să producă o modificare în lumea înconjurătoare, la nivelul unei noi entități nominale. Sistemul de relații sociale se schimbă prin re poziționarea individului față de lume și a lumii față de el [...]”.

Pornind de la modul de formare al pseudonimelor din spațiul public românesc se propune următoarea clasificare:

⁴ Identificarea „este operația prin care se precizează semnificația unei forme « plurisemantice », cu scopul de a asigura înțelegerea ei de către ascultătorul actual sau posibil” (Coșeriu 2004: 312).

⁵ Numele de scenă este un pseudonim folosit de unii interpreți și unele celebrități, precum unii cântăreți, cu scopul de a-și face autoreclama (realizată prin alegerea unui nume de scenă răsunător) sau de ascundere a numelui adevărat pentru protejarea familiei etc. (http://ro.wikipedia.org/wiki/Nume_de_scen%C4%83).

⁶ În paginile următoare, termenul „sacru” este sinonim cu religios, creștin. Conform *Dicționarului explicativ al limbii române*, sacrul are „caracter religios; privitor la religie, care aparține religiei”. Potrivit *Enciclopediei Larousse* sacrul este definit ca fiind „un fait, observable et analysable. C'est une réalité double: il est le lieu où réside une force efficace, manifestation d'une puissance divine, d'une énergie créatrice que l'homme ne comprend pas et qu'il craint parce qu'elle lui reste cachée; et un phénomène que définissent les pratiques et les rites par lesquels, justement, l'homme tâche de se rendre favorables les dieux (le dieu) ou d'éviter, au moins, qu'ils ne lui soient hostiles”.

a. Pseudonime create plecând de la prenumele modificat: *Matei- Matteo, Laura-Lora, Nicoleta- Nicole, Raluca- Raluka, Larisa- Lariss, Sorina- Sore, Ada- Adda*.

Numele se încarcă cu o valoare socială, transmițând un mesaj, asigurându-i artistului un rol în comunitate, prin definirea unei identități.

b. Pseudonime formate din prenumele tradus la care i se adaugă un cuvânt din engleză: *Ionuț Adrian Radu- John Puzzle, Nicoleta Ghinea- Nicole Cherry, Elena Băltăgan- Ellie White, Manuela Chereji- Ela Rose*.

Preluarea unor termeni din limba engleză se explică, în principal, prin cauze extralingvistice, de natură sociolingvistică: impactul englezei ca „limbă a globalizării”, caracterul internațional al cuvântului, conotații sociale favorabile.

c. Pseudonime constituite din numele de botez: *Delia, Feli, Loredana, Nicola, Tara, Giulia, Elena, Corina*, constituie exemple de artiști care și-au păstrat prenumele.

În acord cu Oliviu Felecan (2011a: 397), „alegerea numelor de botez are două motivații, ambele subiective: pe de o parte, există un substrat afectiv, dobândit pe parcursul experienței individuale, iar, pe de altă parte, apare o influență externă, ce are ca element hotărâtor factorul social și care se manifestă sincron în funcție de anumite evenimente colective sau de modă”.

În urma analizei, se poate constata faptul că în societatea media actuală, mereu supusă schimbărilor, pseudonimele substituie atât numele de familie, cât și prenumele, ca nume artistic unic. Artistul recurge la pseudonim numai în plan profesional artistic, nerenunțând la numele său autentic utilizat și în alt tip de relații (administrative, familie, prieteni etc.).

4. Mass-media între sacru și profan – o perspectivă antroponimică⁷

Cultura media îi propune omului modern un nou mod de percepere a realității, iar apelul unor artiști la pseudonime contribuie la transformarea omului societăților arhaice: „omul modern spre deosebire de omul societăților arhaice, a pierdut abilitatea de a se raporta la sacru în tot ceea ce face. Activitățile sale zilnice nu mai au o semnificație religioasă, locuința sa nu mai reflectă un model divin, lumea sa este tot mai desacralizată. Conform teoriei clasice a secularizării, în societatea contemporană occidentală se constată un declin al creștinismului, ca urmare a modernizării – pe măsură ce societățile se modernizează, devin mai complexe, mai raționale, mai individualiste și mai puțin religioase” (Gorski 2003: 111). Prin deconstrucție și reconstrucție, individul se raportează, într-un nou stil, la profan. Profanul are, prin urmare, mereu nevoie de sacru, dar tinde cu aviditate să-l uzurpe și riscă să-l degradeze și să fie, la rândul lui, anihilat.

Artiștii au căutat de multe ori în mass-media un ecran în spatele căruia să-și ascundă propria identitate prin recurgerea la pseudonime, care le oferă mai multă libertate, în vreme ce sacru este prin excelență o piedică în calea libertății lor.

⁷ „Unitate discursivă prin care se realizează funcția de individualizare și de identificare a membrilor unui grup uman și a grupului considerat ca unitate” (Ionescu Pérez 2007: 218).

Spațiul public românesc induce un nou mod de a fi religios, iar recurgerea unor artiști la pseudonime accelerează schimbări în sensibilitățile religioase care au deja loc în societatea modernă, prin construirea unui spațiu al desacralizării. În conformitate cu această percepție, putem afirma că efectele pe care desacralizarea lumii le are asupra artiștilor pot fi îngrrijorătoare atât la nivel individual, cât și la nivel social. Conform teoriei lui Eliade (2007: 153), se pot distinge două tipuri umane: omul religios (*homo religiosus*) și omul areligios. Pentru omul religios lumea întregă se identifică cu sacrul, fiindcă își asumă o existență teocentrică, în comparație cu omul areligios, care își fundamentează viața pe o perspectivă antropocentrică. „Oricare ar fi contextul istoric în care se încadrează, *homo religiosus* crede întotdeauna în existența unei realități absolute, sacrul, care transcede această lume, unde totuși se manifestă, sanctificând-o și făcând-o reală. *Homo religiosus* crede că originea vieții este sacră și că existența umană își actualizează toate potențele în măsura în care este religioasă, adică în măsura în care participă la realitate”.

Caracterul „profan” al unui comportament înainte „sacru” nu presupune o ruptură; „profanul” nu este decât o nouă manifestare a aceleiași structuri constitutive a omului, care se manifesta în trecut prin expresii „sacre”. În cazul artiștilor, alegerea unor nume de scenă care să aibă un impact mai mare asupra publicului, presupune o îndepărtare de sacralitate, prin renunțarea la numele primit la naștere și utilizarea unui alt nume ales de ei, dar nerealizat într-un cadru instituționalizat, biserica, de exemplu. Totodată, trebuie să înțelegem că sacrul și profanul nu sunt două lumi diferite, ci, după cum spunea Mircea Eliade ele sunt „două modalități de a fi în lume, două situații existențiale asumate de către om de-a lungul istoriei sale” (2007: 17).

5. Considerații finale

În concluzie putem afirma că în societatea media actuală, mereu supusă schimbărilor, pseudonimele unor artiști substituie atât numele de familie, cât și prenumele, ca nume de scenă unic. Artistul recurge la pseudonim numai în plan profesional, nerenunțând la numele său autentic în alt tip de relații (administrative, familie, prieteni etc.). Totodată, observăm că numele religioase pot apărea în lumea profană sub aceeași formă sau de cele mai multe ori alături de un pseudonim, pe când în spațiul sacru sunt întâlnite doar forme primare ale numelor, realizate prin Taina Botezului; acest spațiu „închis” nepermițând utilizarea unor astfel de nume.

Bibliografie

- *** 2016. *Dicționarul explicativ al limbii române*. București: Editura Univers Enciclopedic Gold.
- Caillouis, R. 2006. *Omul și sacru*, Ediția a II-a revizuită. Dan Petrescu (trad.). București: Editura Nemira & Co.
- Coșeriu, E. 2004. *Teoria limbajului și lingvistica generală. Cinci studii*. Ediție în limba română de Nicolae Saramandu. București: Editura Enciclopedică.
- Dauzat, A. 1944. *Les noms des personnes, origine et évolution*. Paris: Librairie Delagrave.

- Eliade, M. 2007. *Sacrul și profanul*, Ediția a II-a. Brândușa Prelipceanu (trad.). București: Editura Humanitas.
- Felecan, D. 2012. Pragmatica actului de numire personală neconvențională / The Pragmatics of Unconventional Personal Naming. În *The Proceedings of the Communication, context, inter-disciplinarity Congress*, vol. II, Iulian Boldea (coord.), 1042–1050. Târgu-Mureș: Editura Universității „Petru Maior”. http://www.upm.ro/ccci12/volCCI_II/Pages%20from%20Volum_texteCCI2-124.pdf (accesat în august 2017).
- Felecan, D. 2013a. Antroponimia formelor de numire neconvenționale-perspectivă lingvistică și culturală. În *Name and Naming: Proceedings of the Second International Conference on Onomastics: Onomastic in Contemporary Public Space: Baia Mare, May 9–11, 2013*, O. Felecan (ed.), 756–766. Cluj-Napoca: Editura Mega, Argonaut.
- Felecan, D. 2013b. Nume proprii și denumiri propriale, între monovalență și polifonie. (Abordare pragmalingvistică). În *The Proceedings of the European Integration- Between Tradition and Modernity Congress*, Volume Number 5, 306–316. Editura Universității „Petru Maior”.
- Felecan, O. 2011a. Antroponimia maramureșeană- între tradiție și modernitate. În *Confluente lingvistice și filologice*, Oliviu Felecan, Daiana Felecan (coordonatori), 395–410. Cluj-Napoca: Editura Mega.
- Felecan, O. 2011b. Prenumele țigănești: între antroponimie și nume de branduri. În *Numele și numirea. Actele Conferinței Internaționale de Onomastică. Ediția I: Interferențe Multietnice în Antroponimie*, Baia Mare, 19–21 septembrie 2011, O. Felecan (ed.), 57–67. Cluj-Napoca, Editura Mega.
- Gary-Prieur, M.-N. 2009. Le nom propre, entre langue et discours. *Les Carnets du Cediscor* 11. cediscor.revues.org/825 (accesat în august 2017).
- Gorski, Ph. S. 2003. Historicizing the Secularization Debate. În *Handbook of the Sociology of Religion*, Michelle Dillon (ed.), 110–122. New York: Cambridge University Press.
- Laugaa, M. 1986. *La pensée du pseudonyme*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Ionescu Pérez, P. C. 2007. Concepte, metodologie și terminologie în antroponimia romanică. În *Limba română, limbă romanică*, S. Reinheimer Rîpeanu, I. Vintilă Rădulescu (coord.), 215–230. București: Editura Academiei Române.
- Martin, M. 2012. *Se nommer pour exister. L'exemple du pseudonyme sur Internet*. Paris: L'Harmattan.

Enciclopedii online

Encyclopédie Larousse. <http://www.larousse.fr/encyclopedia/divers/sacr%C3%A9/89590> (accesat în 21 iulie 2017).

Site-uri (accesate în august 2017)

<http://1music.ro/news/showbiz/vedete-din-romania-nume-de-scena-vs-nume-real/>
<http://www.radioblueenergy.ro/cum-si-au-ales-artisti-romani-numele-de-scena>